

- Принцип системності. Процес корекції передбачає вплив на всі компоненти мовленнєвої функціональної системи.
- Принцип розвитку (урахування "зони найближчого", за Виготським Л.С.)
Передбачає поступове ускладнення завдань і лексичного матеріалу в процесі логопедичної роботи.
- Принцип опори на закономірності онтогенетичного розвитку передбачає урахування тієї послідовності формування психічних функцій, яка має місце в онтогенезі
- Принцип поетапного формування розумових операцій (П.Я.Гальперин, Д.Б.Ельконін).
- Принцип урахування провідної діяльності віку. Ігрова діяльність є важливим процесом пізнання (Д.Б.Ельконін).
- Принцип диференційованого підходу передбачає урахування етіології, механізмів, симптоматики порушень; вікових та індивідуальних особливостей кожної дитини і знаходить своє відображення в організації індивідуальних, підгрупових та фронтальних занять. [1. с 85]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Архипова Е.Ф. Коррекционно-логопедическая работа по преодолению стертой дизартрии у детей // О.Ф.Архипова. – М: АСТ: Астрель, 2008.- 254 с.
2. Архипова Е.Ф. Стертая форма у детей: учеб. Пособие для студентов вузов // Е.Ф.Архипова. – М.: АСТ: Астрель: ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – 319, [1] с.: ил. – (Высшая школа).
3. Лопатина Л.В. Проявления и диагностика фонетических нарушений при стертой дизартрии. // Лопатина Л.В. Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. – 2006. - № 14 – с 219-230.
4. Лопатина Л.В., Серебрякова Н.В. Преодоление речевых нарушений у дошкольников. (Коррекция стертой дизартрии). – СПб., 2001.
5. Мелехова Л.В. Дифференциация дислалий .Очерки по патологии речи и голоса. // Мелехова Л.В. – М., 1987. – с.87.
6. Соботович Е.Ф., Чернопольская А.Ф. Проявления стертых дизартрий и методы их диагностики // Дефектология. - № 4.

УДК 376-056.29.016:004

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПІДЛІТКІВ ІЗ ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ

Дітковська Л. А.

кандидат педагогічних наук,
Академія праці і соціальних відносин ФПУ

У статті розкриваються роль і можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання підлітків із дитячим церебральним паралічем.

В статье раскрываются роль и возможности использования информационно-коммуникационных технологий в процессе обучения подростков с детским церебральным параличом.

The article describes the possibility of using information and communication technologies in teaching teenagers with child cerebral palsy.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, підлітки з дитячим церебральним паралічем, використання ІКТ, навчання підлітків із ДЦП.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, подростки с детским церебральным параличом, использование ИКТ, обучение подростков с ДЦП.

Key words: information and communication technologies, teenagers with child cerebral palsy, use of ICT, teaching teenagers with child cerebral palsy.

Для успішної діяльності людини сучасного інформаційного суспільства важливим є уміня опрацювати інформацію за допомогою інформаційних та комп'ютерних технологій і раціонально використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для професійних, освітніх, культурно-пізнавальних і розважальних потреб. У Національній доктрині розвитку освіти України, Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», Державній цільовій програмі впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 р. зазначено, що основними завданнями, які постають перед освітою, є впровадження ІКТ у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів; створення умов для поетапного переходу до нового рівня освіти на основі зазначених технологій [1, с. 81].

Метою цієї статті є визначення ролі та можливості застосування ІКТ у навчанні підлітків із дитячим церебральним паралічем (ДЦП).

Використанню інформаційних та комп'ютерних технологій у навчанні підлітків із ДЦП, враховуючи специфіку особливостей їх загального і спеціального розвитку, має передувати їх психолого-педагогічна підготовка до роботи з

персональним комп'ютером, програмним забезпеченням, мережами Інтернет. Підготовка підлітків із ДЦП до використання ІКТ визначена нами як корекційно-реабілітаційний процес, спрямований на формування готовності дитини до життя і розвитку в інформаційному суспільстві, що передбачає формування знань, умінь і навичок у сфері інформаційних та комп'ютерних технологій, мотивації і потреб у їх використанні, розвиток психофізіологічних якостей дитини, необхідних для витримування відповідних розумових і фізичних навантажень під час застосування ІКТ, формування інформаційної культури, відповідних світогляду і цінностей, комунікаційних здібностей і культури спілкування [3, с. 290].

Педагогу, скориставшись спеціальними можливостями операційної системи Windows, доцільно деталізувати індивідуальні налаштування комп'ютера для кожного підлітка залежно від форми ДЦП і особистих потреб. Так, висока контрастність екрану полегшує сприйняття та аналіз інформації. Збільшення частоти мерехтіння і ширини курсору дозволить дітям швидше знаходити його на екрані комп'ютера. Управління покажчиком курсору з цифрової панелі клавіатури актуальне для учнів, яким складно працювати мишею. Для підлітків із геміпаретичними формами кнопки миші налаштовують із розрахунку на керування або правою, або лівою рукою. Установа такої спеціальної можливості як залипання клавіш дозволить вводити будь-які клавіатурні комбінації шляхом послідовного натискання кількох клавіш і операційна система інтерпретуватиме це як одночасне їх натискання, що дозволить друкувати великі літери, знаки верхнього ряду. Встановлення функції озвучування при перемиканні клавіш допоможе школярам своєчасно реагувати на помилки, обумовлені випадковим натисканням клавіш. Налаштування фільтрації введення даних надасть можливість ігнорувати символи, які друкуються при випадковому швидкому повторному натисканні клавіш, що неминуче при ДЦП. Програма «Екранна клавіатура» дозволить вводити текст натисканням миші на клавіші віртуальної клавіатури, висвітленої на моніторі, полегшить роботу учнів, які активно працюють лише однією рукою.

Опанування учнями основ роботи з комп'ютерною програмою «Текстовий редактор» на уроках інформатики дозволить підліткам із спастичними та гіперкінетичними формами ДЦП виконувати всі письмові завдання на комп'ютері, надавати відповіді на електронні тести. Збільшення шрифту при введенні та читанні інформації у текстовому редакторі, збільшення масштабу документа для деталізованого перегляду зображення покращить сприйняття даних учнями із вадами зору. У процесі навчання доцільно налаштовувати підлітків із ДЦП на сприйняття себе не хворим, на можливість подолання обмежень життєдіяльності за рахунок умінь та навичок у сфері ІКТ, на впевненість у власних силах.

Електронні засоби навчального призначення розробляються згідно з навчальними програмами Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України для стандартного рівня вивчення шкільних дисциплін, відповідають віковим і психологічним особливостям школярів. Вони розраховані як на самостійну роботу учня, так і на діяльність групи з використанням локальної комп'ютерної мережі навчального закладу. Електронні підручники не повторюють зміст матеріалів традиційних друкованих підручників, а доповнюють його за рахунок виділення ключових понять, використання опорних схем при вивченні нових тем. До того слід враховувати норми часу безперервної роботи з екраном комп'ютера у залежності від віку учнів, зазначені у ДСанПІН 5.5.6.009-98.

Наочний матеріал подається у вигляді ілюстрацій, відеофрагментів, звукових рядів, інтерактивних моделей процесів тощо, тому активізується робота зорового і слухового аналізаторів, і, отже, покращується запам'ятовування і відтворення учнями даних. Інформація в електронних підручниках надається у структурованому вигляді, застосовуються мультимедійні засоби її представлення, забезпечуються поетапність викладення матеріалу, і таким чином, усвідомлення і розуміння даних відбуваються набагато швидше, підвищується зацікавленість учнів, розвивається їх критичне мислення. Можливість індивідуалізації ступеня складності, налаштування кількості повторень дозволяє кожному підлітку із ДЦП працювати у власному темпі до повного засвоєння інформації.

За допомогою технологій мультимедіа можна моделювати складні процеси, імітувати реальні ситуації. Динамічне представлення моделей допомагає візуалізувати абстрактну інформацію. Так, в електронному лабораторному практикумі з біології процеси та явища моделюються у віртуальному середовищі. Виконання віртуальних фізичних і хімічних дослідів у відповідних електронних лабораторних практикумах відбувається з візуалізацією процесів та їх властивостей. Відомості про географічні процеси та явища, подані у електронних підручниках з географії, сприяють формуванню географічних знань та наукової картини світу.

Більшість електронних підручників містять різнорівневі інтерактивні і тестові завдання для самоконтролю та контролю рівня навчальних досягнень учнів, що особливо актуально для підлітків із гіперкінетичними та геміпаретичними формами ДЦП, оскільки зменшується затрата зусиль на рукописне написання відповідей і збільшується кількість часу на виконання завдань, і, отже, підвищується продуктивність засвоєння учнями матеріалу.

Таким чином, використання електронних підручників у навчанні підлітків із ДЦП дозволяє оптимізувати процес вивчення шкільних навчальних дисциплін, поглибити знання про навколишній світ, розвивати самостійність, сприяти формуванню активної життєвої позиції у сучасному інформаційному суспільстві.

Мультимедійні презентації дозволяють поєднати текстову, графічну, анімаційну, відео- і звукову інформацію. Для сприйняття даних використовуються зорові та слухові канали перцепції, що підвищує ступінь засвоєння підлітками із ДЦП навчального матеріалу. Окремі прийоми мультимедіа розраховані на розвиток спостережливості, зосередженості, уваги та уваги, що, у свою чергу, сприяє розвитку всіх видів мислення. Разом з тим розвивається здатність до самостійного вивчення навчальних тем та творчої роботи. Мультимедійні презентації дозволяють забезпечити наочність сприйняття навчального матеріалу; здійснити диференціацію, індивідуалізацію та інтенсифікацію навчання; істотно підвищити інтерес до матеріалу, і, отже, підвищити ефективність навчання. Учнів, які у зв'язку із специфікою захворювання нерегулярно відвідують заняття, можуть вивчати матеріали презентації індивідуально вдома, що дозволить якісно організувати навчання.

Для орієнтації людини у інформаційному просторі важливим є уміння працювати з Інтернет-ресурсами. Засвоєння правил побудови запитів пошуку інформації у всесвітніх мережах дозволить підліткам із ДЦП знаходити необхідні дані

швидко і результативно.

З метою запобігання ризиків та загроз, з якими можуть стикатися учні у мережах, педагогу варто роз'яснити їм правила безпечної роботи у всевітній павутині. При цьому доцільно використовувати методика порівняння дій людини у реальному житті з відповідними діями користувача при роботі у мережах [2]. Розуміння учнями засобів безпеки сприятиме підвищенню їх самосвідомості, культури поведінки, зменшенню ризиків при роботі он-лайн.

Під час ознайомлення підлітків із ДЦП з інформацією, розміщеною на освітніх порталах, учителю доцільно налаштовувати учнів на можливість свідомого вибору майбутньої професії, перспективу отримання якісної фахової освіти і подальшого працевлаштування. Так, наприклад, освітній інформаційний портал (www.osvita.org.ua) містить базу даних навчальних закладів та довідкову інформацію про можливість дистанційного навчання, що особливо важливо для осіб із ДЦП, які через фізичні бар'єри не можуть отримати фахову освіту на стаціонарній формі навчання.

За умови залучення до процесів інформатизації всіх сфер життєдіяльності виникає потреба у відповідності культурного рівня кожної особистості ступеню розвитку інформаційного суспільства у цілому; підвищення розуміння цінності застосування ІКТ, адже у інформаційному суспільстві реалізація інформаційних та інших повсякденних потреб людини пов'язана з необхідністю постійного використання ІКТ. Тому доцільно знайомити підлітків із ДЦП з електронними довідниками, словниками, енциклопедіями і бібліотеками, якими вони можуть користуватися, знаходячись вдома. Так, на сайті Великої Радянської енциклопедії однієї з найвідоміших і найповніших енциклопедій, виданих за часів СРСР (<http://bse.sci-lib.com>) розміщені близько 100 тис. статей і близько 35 тис. ілюстрацій. Робота у мережевих електронних бібліотеках розвиває інтелектуальні, емоційні, соціальні, мовленнєві навички дітей, викликає інтерес до літератури, науки і мистецтва та стимулює їх творчий потенціал.

Веб-сайти віртуальних музеїв створюються на базі реального фізичного закладу або як віртуальний заклад, що об'єднує контент багатьох установ, і надають користувачам інформацію незалежно від фізичного або географічного розташування реальних музеїв. Віртуальні екскурсії по музею музичних інструментів знайомлять із різноманітними стилями і напрямками у музичному мистецтві. Сайти українських та зарубіжних музеїв мистецтв містять статті про художників, репродукції картин. Таким чином, підлітки із ДЦП, які мають обмеження у пересуванні під керівництвом педагога вивчатимуть теми та предмети мистецтва, що, у свою чергу, розширить світогляд учнів, надасть їм можливість не почуватися ізольованими від суспільства.

На електронних виставках у мережах Інтернет представлені картини різних художників, рукописи, путівники по різних містах, топографічні плани міст, що стосуються різних епох тощо. Так, на електронних виставках сайту Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (http://www.nbuv.gov.ua/exhibitions?field_depart_tid=All) представлені біографії видатних людей, їх фотографії, видання рукописних збірок, фотовідтворення сторінок книжок, фотолітографічні відбитки документів та ін. Знайомство підлітків із ДЦП з електронними виставками сприяє формуванню позитивного ставлення до мистецтва, підвищенню культурного розвитку учнів.

Всеукраїнська шкільна освітня мережа «Щоденник.ua» (<http://shodennik.ua/>) створена за підтримки Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Метою цього проекту є створення електронного освітнього простору, що об'єднує педагогів, учнів та батьків України і впровадження сучасних комп'ютерних технологій у школах. Підключення школи до зазначеної освітньої мережі дозволить підліткам із ДЦП із домашнього комп'ютера переглянути розклад уроків, електронний щоденник з переліком домашніх завдань, електронний журнал оцінок, прочитати рекомендовану художню літературу з електронної бібліотеки, ознайомитися з аудіо та відео навчальними матеріалами. Так, у кожного уроку є своя сторінка, де вчитель відмічає присутність, виставляє оцінки, задає домашні завдання, прикріплюючи необхідні файли і контролює їх виконання. Отримавши завдання, учні їх виконують і у Щоденнику відправляють учителеві файли з результатами. Батьки можуть переглядати тексти домашніх завдань дітей. Бібліотека освітньої мережі «Щоденник.ua» містить кілька тисяч художніх творів, насамперед тих, які вивчаються за шкільною програмою. У медіатеці знаходиться багато освітніх ресурсів як у вигляді текстів і зображень, так і у вигляді аудіо-, відеофрагментів і презентацій.

Створення єдиного інформаційного простору школи шляхом налаштування шкільного сайту у освітній мережі «Щоденник.ua» надає можливість висвітлити коротку інформація про школу, поточні новини. Знаходячись вдома, підлітки які нерегулярно відвідують заняття через специфіку захворювання, можуть переглядати інформацію про життя школи, електронні презентації урочистих подій. Це, у свою чергу, підвищить інтерес учнів до шкільного життя, сприятиме їх соціалізації.

З викладеного доходимо висновку, що використання ІКТ у навчальному процесі підлітків із ДЦП сприяє адаптації до життя в інформаційному суспільстві, підвищенню ефективності освіти, розвитку інтелектуальних та творчих здібностей, активізації пізнавальної діяльності, формуванню активної життєвої позиції учнів, соціалізації, отриманню фахової освіти.

Подальшими завданнями вбачаємо у: підготовці педагогів до використання інформаційних та комп'ютерних технологій; психолого-педагогічній підготовці підлітків із ДЦП до застосування ІКТ; забезпеченні доступу учнів і вчителів до високоякісних локальних і мережевих освітніх інформаційних ресурсів; розробці дистанційних курсів для вивчення шкільних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державна цільова програма впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 р. // Офіційний вісник України від 20.05.2011 р. – 2011. – № 35. – С. 81.

2. Дітковська Л.А. Для кого Інтернет може бути небезпечним [Електронний ресурс] / Л.А.Дітковська // Електронне наукове фахове видання „Інформаційні технології і засоби навчання”, 2007. – Вип. 3. – Режим доступу до журн.: <http://www.ime.edu.ua.net/em3/emg.html>.

3. Дітковська Л. А. Критерії, показники і рівні готовності підлітків із дитячим церебральним паралічем до використання інформаційно-комунікаційних технологій / Л. А. Дітковська // Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені І.Огієнка / За ред. О.В.Гаврилова, В.І.Співака. – Вип. 21, Ч. 2. Серія: соц.-пед. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2012. – С. 289-295.

УДК: 376-056.36:37.015.3:005.32

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Докучина Т.О.

Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка

У статті представлено результати дослідження мотивації досягнення успіху у навчально-виховній діяльності розумово відсталих учнів молодших класів.

В статье представлены результаты исследования мотивации достижения успеха в учебно-воспитательной деятельности умственно отсталых учащихся младших классов.

This article presents the results of motivation to succeed in a study of mentally retarded pupils of junior classes.

Ключові слова: успіх, методика дослідження, мотивація досягнення успіху, мотиви, розумово відсталі учні.

Ключевые слова: успех, методика исследования, мотивация достижения успеха, мотивы, умственно отсталые ученики.

Keywords: success, research methodology, motivation to succeed, motivation, mentally retarded pupils

Прагнення учня бути успішним у навчальній діяльності є запорукою її результативності. Проте лише усвідомлення власних успіхів та бажання досягти їх повторно є ознакою наполегливості, цілеспрямованості та достатньо сформованої мотивації навчання. Наявність в учнів саме таких якостей сприяє підвищенню ефективності навчально-виховного процесу, а головним чином створює необхідні умови для формування в подальшому їхньої успішної особистості.

У розумово відсталих учнів саме ці якості особистості необхідні для формування мотивації досягнення успіху є недостатньо розвиненими, внаслідок особливостей психофізичного розвитку. Тому з метою формування успішної особистості розумово відсталого учня слід більше уваги приділяти особливостям мотивації досягнення успіху та сприяти її розвитку.

У корекційній педагогіці розглянуто окремі аспекти цієї проблеми. Зокрема, її вивчали: В.І.Бондар, І.Г.Єременко, В.І.Лубовський, Н.Г.Морозова, Н.В.Слепова, Л.І.Солнцева, Н.М.Стадненко, І.П.Ушакова та ін. Зважаючи на недостатнє вивчення цієї проблеми, метою нашого дослідження є визначення особливостей створення ситуації успіху у роботі з розумово відсталими учнями молодших класів. Стаття містить у собі результати дослідження мотивації досягнення успіху в учнів з вадами інтелекту молодших класів.

С.С.Занюк зазначає, що мотивація досягнення “це прагнення людини досягати значних результатів, успіхів у діяльності” [1, С.165]. Саме наявність прагнення досягти успіху є визначальним у мотивації досягнення. Відповідно наскільки сильним буде таке прагнення, а також в залежності від того яких високих результатів хоче досягти особистість буде залежати й сам рівень мотивації досягнення успіху.

Саме ж поняття “успіх” в науці розглядається по-різному. Зокрема, як: позитивний наслідок роботи; результат продуманої стратегії; подолання проблем; положення в суспільстві, яке оцінюється як успішне самим індивідом, або ж відповідає очікуванням інших [2, с.12]. Проте очевидним є той факт, що успіх у різних підходах в загальному розглядається як досягнення певної мети.

Успішним учнем слід вважати дитину, яка береться за вирішення навчальних завдань, орієнтуючись на успіх, та досягає його у більшості випадків. Власне орієнтація на успіх у навчальній діяльності є важливою у корекційній роботі з розумово відсталими учнями. Оскільки, як зазначає Ж.І.Назамбаєва, саме успіх сприяє формуванню самокритичності мислення, адекватної самооцінки та інтелектуальному розвитку розумово відсталих учнів [3, С.129]. Недостатність сформованості мотивації досягнення успіху негативно позначатиметься на успішності учнів у навчальній діяльності та розвитку їхньої особистості. Відповідно для формування успішної особистості розумово відсталих учнів слід стимулювати їх до досягнення успіху, шляхом формування мотивації досягнення. З цієї метою перш за все слід визначити наявний рівень розвитку мотивації досягнення успіху.

З цієї метою, нами була розроблена методика дослідження мотивації досягнення успіху у навчально-виховній діяльності розумово відсталих учнів. В основу дослідження було покладено методику Хоппе [245, с.76-78]. З її допомогою можна визначити емоційні реакції учнів на успіх та невдачу, самооцінку, рівень домагань. На основі ідентифікації результатів дослідження отриманих за методикою Хоппе, спостереженням та бесідами з вчителями нами було визначено, які мотиви